

INHOUDSOPGAVE

Pagina 2

Rondom Reststoffen
Fosfaat uit Amsterdams rioolwater

Column Hay Koppers

Pagina 3

'Mooie resultaten en forse professionaliseringslag'
Ria Doedel vertrekt als voorzitter Raad van
Commissarissen

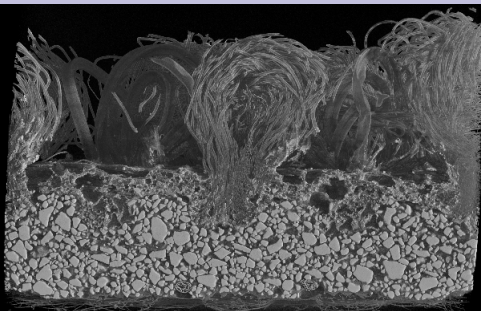
Brede blik en grote politiek-bestuurlijke ervaring
Directeur Vewin, nieuwe commissaris

Pagina 4

Reststoffenunie zoekt grenzen op
Valorisatie vereist kennis van wet- en
regelgeving

Desso: creativiteit, functiona-
liteit en Cradle to Cradle®

De pijlers van Desso's innovatiestrategie zijn creativiteit, functionaliteit en Cradle to Cradle®. Voor de officiële certificering is een analyse nodig van alle 100 tot 150 verschillende ingrediënten op maar liefst 24 criteria. Al die stoffen worden gerubriceerd, variërend van onbesproken kwaliteit tot materiaal dat nog verbeterd moet worden. Voor drinkwaterkalk geldt de rubriek groen en dat betekent optimale kwaliteit. Desso maakt en ontwikkelt niet alleen duurzame, maar ook unieke producten. Zoals het AirMaster tapijt dat fijne stofdeeltjes tot acht keer beter vasthoudt dan een gladde vloer en SoundMaster, een geluiddempend tapijt. Een bijzondere ontwikkeling is tapijt dat licht weerkaatst waardoor minder kunstlicht nodig is. Desso biedt in totaal rond 850 mensen werkgelegenheid in Waalwijk, Dendermonde België en de buitenlandse verkoopkantoren.

Dwarsdoorsnede waarin de kalk goed zichtbaar is.

Stof tot Nadenken

BULLETIN RESTSTOFFENUNIE WATERLEIDINGBEDRIJVEN BV

Eerste erkende Cradle to Cradle®toepassing
Drinkwaterkalk in Desso's tapijttegels

Voor het eerst is drinkwaterkalk als officieel erkende Cradle to Cradle®grondstof ingezet in tapijttegels van Desso. De innovatieve en creatieve tapijtfabrikant neemt wereldwijd een vooraanstaande plaats in waar het gaat om Cradle to Cradle®producten. Daarbij moeten alle grondstoffen na gebruik van het product opnieuw veilig kunnen worden hergebruikt. Dit stelt zeer hoge eisen aan de grondstoffen en de samenstelling ervan. Deze toepassing bevestigt dat producten uit de drinkwaterbereiding een belangrijke rol kunnen spelen in de kringloopeconomie.

De inzet van drinkwaterkalk in de rug van tapijt van Desso is van grote betekenis voor de tapijtproducent. "Het is voor ons belangrijk dat we deze kalk kunnen gebruiken, want het maakt 40 tot 45 procent uit van het totale gewicht van tapijt. Nu we drinkwaterkalk als erkende grondstof kunnen gebruiken is dat een grote stap voorwaarts. We weten zeker dat we goed materiaal hebben met een continue kwaliteit. Ook de garens van de toplaag van gebruikte tapijttegels kunnen verwerkt worden tot volledig nieuwe en gelijkwaardige garens." Aan het woord zijn Anette Timmer, verantwoordelijk voor Corporate Communications & CSR en Ludwig Cammaert, hoofd Design & Technical Development. Zij hebben er samen met Reststoffenunie alles aan gedaan om de kalk van de drinkwaterbedrijven in te zetten in het productieproces.

Lokaal beschikbaar

Het initiatief waar Desso zo blij mee is, komt van Rien van Oers van Brabant Water. De kalk uit drinkwaterproductie sluit perfect aan op de strenge eisen van Desso. Mede doordat het uit de buurt komt, want 'local sourcing', het lokaal winnen van grondstoffen, is een van de criteria voor Cradle to Cradle®. De vervoersafstand blijft beperkt en dat maakt een enorm verschil met transport van de kalk die anders uit Frankrijk moet komen. "Wel was het een lastige puzzel om van de korrels een ingrediënt voor de tapijtrug te maken", vertelt Ludwig Cammaert. Hij heeft het over een uitdagend project, maar is gelukkig dat er een mengsel uitgekomen is met een aangepaste samenstelling en gegarandeerde deeltjesgrootte.

Streven naar het hoogste

Desso heeft gekozen voor een overgang van het grootste deel van de collectie die officieel gecertificeerd Cradle to Cradle® is. Anette Timmer: "We hebben het ons niet makkelijk gemaakt, maar wanneer je stappen wilt maken moet je dat voor het grootste deel van de producten doen. In 2010, nog maar twee jaar nadat Desso was gestart met de nieuwe strategie, behaalden we een zilveren Cradle to Cradle®certificaat, maar we streven natuurlijk naar het hoogste niveau. Van alle materialen moet precies bekend zijn wat er in zit, wil het voldoen aan de eis van 'defined recycled content'. Het is niet altijd makkelijk te achterhalen wat er in een gerecycled product zit. Bij drinkwaterkalk weten we dat wel, vandaar

"Wanneer je functionaliteit en creativiteit verweeft met Cradle to Cradle® dan ontstaan er vernieuwingen." Anette Timmer en Ludwig Cammaert in het nieuwe Design Center waar Desso samen met klanten producten ontwikkelt.

dat het ook positief is bevonden conform de Cradle to Cradle®beoordelingscriteria. Door de samenwerking in de drinkwaterbranche is de kwaliteit en de zekerheid van levering via Reststoffenunie gegarandeerd.

Tapijt leasen

De productie van Cradle to Cradle®tapijt is pionierswerk. Dat geldt zowel voor de ontwikkeling, als voor de logistiek en verwerking van de gebruikte producten. Het grootste deel van Desso's tapijtcollectie is voor de zakelijke markt zoals kantoren, scholen en andere gebouwen. Ook eigenaren van hotels, vliegtuigen en cruiseboten zijn belangrijke afnemers. > vervolg pagina 2

Fosfaat uit Amsterdams rioolwater

Sinds 2013 wint Waternet fosfaat terug op haar grootste rioolwaterzuivering in Amsterdam-West. In aanvang vijfduizend ton per jaar, oplopend tot uiteindelijk tienduizend ton. Directeur Roelof Kruize vertelt waarom Waternet voor Reststoffenunie kiest om de fosfaat af te zetten.

"We hadden vaak last van verstopte leidingen. Eerst dachten we dat het zand was, maar het bleek een fosfaatrijke neerslag - ook wel struviet genoemd - te zijn. En dat is een product dat prima geschikt is als grondstof voor kunstmest. Bovendien is het een noodzakelijk maar schaars mineraal dat momenteel gedolven wordt in mijnen in China en Marokko. In minder dan tien jaar verdient de installatie om fosfaat terug te winnen zich terug. De belangrijkste winst zit in de besparing op onderhoudskosten, omdat er geen verstoppingen meer zijn. Ook hebben we veel minder chemicaliën nodig. In totaal levert de investering bijna een half miljoen euro per jaar aan besparingen op. De waarde van het teruggewonnen fosfaat is rond 25.000 euro en dus een fractie daarvan."

Roelof Kruize, directeur Waternet

Beperkende regelgeving

De huidige regelgeving staat afzet van fosfaat naar de kunstmestindustrie (nog) niet toe omdat struviet als afval wordt gekwalificeerd. Maar de wil om grondstoffen duurzamer te verwerven is er. Ook is er uit geopolitiek oogpunt de wens om minder afhankelijk te zijn van import. Kruize: "We zijn vanaf de plannen voor de installatie in gesprek met het ministerie van I&M."

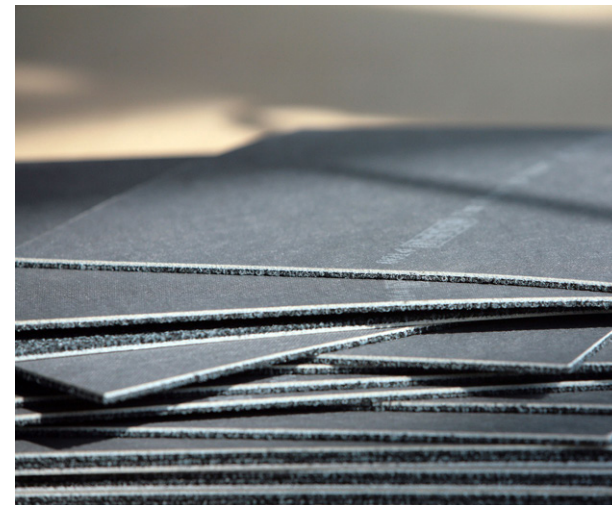
Nieuwe rioolwaterzuiveringen worden steeds meer grondstoffabrieken

Maar tot op de dag van vandaag is de wetwijziging nog niet doorgevoerd. Het materiaal slaan we zo lang maar op. Dit is een van de redenen waarom we willen samenwerken met Reststoffenunie. Het is voor ons een krachtige partner die veel ervaring heeft met regelgeving. Daarnaast kent het bedrijf de marktmogelijkheden beter. Ook voor reststromen van onze andere zuiveringsinstallaties willen we met Reststoffenunie nagaan welke marktmogelijkheden er zijn, bijvoorbeeld voor zand, vet, zeef- of roostergrind. Stoffen die nu nog een negatieve waarde hebben."

Meer ontwikkelingen

Voorlopig is het alleen voor grote rioolwaterzuiveringen lonend om te investeren in een terugwinninginstallatie zoals in Amsterdam-West. Maar er zijn meer technologieën in ontwikkeling waarmee hogere opbrengsten fosfaat haalbaar worden. Nieuwe rioolwaterzuiveringen worden overigens steeds meer gezien als grondstoffabrieken waar, naast fosfaat, waardevolle grondstoffen uitkomen zoals voor papier en bioplastics.

vervolg voorpagina >

De rug van de tapijttegels met drinkwaterkalk als belangrijke grondstof

Bekend is wanneer welk tapijt is gelegd, maar bij het terughalen en de logistiek daarvan komt nog heel wat kijken. Sinds kort is het mogelijk om tapijt te leasen. Op die manier komt het materiaal gegarandeerd terug en wordt voorkomen dat grondstoffen verloren gaan.

Exclusieve samenwerking

"Innovatie is vallen en opstaan, maar het is gelukt! We hebben hierin heel intensief en constructief met Reststoffenunie samengewerkt. Voor een concurrentie-gevoelige markt als tapijt is het wel nodig om deze ontwikkeling te beschermen - patent is inmiddels aangevraagd - en een exclusieve samenwerking af te spreken. En we doen geen concessies aan de kwaliteit van het Cradle to Cradle® product. Onze tapijttegels moeten aan hoge gebruikerseisen blijven voldoen", aldus de Desso-mensen.

Het grootste deel van Desso's tapijtcollectie is voor de zakelijke markt

'Mooie resultaten en forse professionaliseringslag'

Ria Doedel vertrekt als voorzitter Raad van Commissarissen

Eind dit jaar neemt Ria Doedel na zeven jaar afscheid als voorzitter van de Raad van Commissarissen. Ze heeft een belangrijke rol gespeeld bij de professionalisering van Reststoffenunie en laat een goed renderend en kansrijk bedrijf achter.

De directeur van WML kijkt met plezier en tevredenheid terug: "In het begin was het best lastig, we moesten veel oppakken. Het is natuurlijk nooit klaar, maar als je kijkt naar de vraagstukken die toen op de agenda stonden, zoals logistiek, kwaliteit van reststoffen, optimalisatie van reststoffenproductie plus nieuwe afzetmarkten, dan hebben we grote stappen gezet." Ze wijst nadrukkelijk op de rol van het bedrijf zelf: "De resultaten zijn te danken aan dat kleine groepje mensen dat met heel veel enthousiasme en inzet heeft gewerkt."

Volwassen verhouding

"We hebben mooie resultaten geboekt en de organisatie is professioneler geworden. Het resultaat is een meer volwassen verhouding tussen de drinkwaterbedrijven en Reststoffenunie. Dat heeft te maken met het nieuwe ondernemingsmodel, waarbij de kosten en opbrengsten één op één met de drinkwaterbedrijven worden verrekend. Daardoor zijn deze meer gaan investeren in de kwaliteit van reststoffen. En met een betere kwaliteit reststof kom je tot een hogere valorisatiewaarde. Daarnaast is geïnvesteerd in onderzoek, zoals het maken van pellets van waterrijzer waarvoor veel nieuwe toepassingsmogelijkheden ontstaan."

Samen kom je verder

Samenwerking tussen de drinkwaterbedrijven vindt Ria Doedel van groot belang. "Je voorkomt zo dat je tegen elkaar wordt uitgespeeld. Zodra een of meer bedrijven alleen op de markt opereren, geef je de markt de kans om ze tegen elkaar uit te spelen. En dan kun je niet langer de hoogste waarde voor de reststof realiseren. Bovendien spelen er dan andere mechanismen. Dan gaat het om het kortetermijngewin en minder om maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Als drinkwaterbedrijven kijken we naar de lange termijn. We leveren tegen een zo laag mogelijke prijs drinkwater van een onberispelijke kwaliteit en gaan op een maatschappelijk verantwoorde wijze om met reststoffen. Andere voordelen van samenwerking zijn het delen van de onderzoekskosten en uitwisseling van ervaring zoals optimalisering van het productieproces. Daardoor kom je samen verder dan wanneer ieder dat voor zich doet."

Ria Doedel

Herbestemmen heeft toekomst

Ria Doedel ziet voor Reststoffenunie een blijvend belangrijke rol, vooral als ontwikkelaar van nieuwe toepassingen die een hogere waarde genereren. "Het gedachtegoed van een circulaire economie en het opnieuw bestemmen van reststoffen is een belangrijke ontwikkeling. En dat is precies waarin Reststoffenunie voorop loopt." Ze hoopt dat de drinkwatersector goed beseft hoe waardevol het shared service center is. "We moeten het belang van collectiviteit niet onderschatten. Ook al zijn er veel verschillende drijfveren voor de samenwerking, het is belangrijk om samen op te trekken. We hebben het goed voor elkaar, onze buurlanden benijden ons en willen graag samenwerken", aldus de vertrekkende voorzitter.

Brede blik en grote politiek-bestuurlijke ervaring

Directeur Vewin, nieuwe commissaris

Mr. Renée Bergkamp, directeur van Vewin, volgde begin dit jaar de heer Theo Schmitz op in de Raad van Commissarissen. Zij is goed ingevoerd in het 'Haagse' waardoor zij als geen ander in staat is om daar de belangen van de drinkwaterbedrijven te behartigen.

Als Directeur-Generaal Ondernemen & Innovatie bij het ministerie van Economische Zaken leerde ze bovendien veel over ondernemen. "Zorg ervoor transparant te zijn en ga het gesprek aan hoe je als bedrijf in je omgeving staat", is voor haar de kern van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Renée Bergkamp wijst op het belang van het Bestuursakkoord Water. "Het verschaft de drinkwatersector een plek aan de bestuurlijke tafel waar we andere koepelorganisaties ontmoeten, zoals de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. In persoonlijke contacten kan ik daar ook wijzen op Reststoffenunie en op de voordelen van samenwerking. We hebben als sector kennis en expertise om trots op te zijn."

Nieuwe kansen

"Reststoffenunie staat voor een omslagpunt en komt in een nieuwe fase. Na de pioniersfase en de huidige periode van professionalisering staan we voor belangrijke beslissingen. Reststoffenunie heeft nog een voorsprong en een sterke positie. Maar nu grondstoffen

schaars worden, verandert de markt snel en is er meer concurrentie te verwachten. Het is een spannende fase", aldus de nieuwe commissaris. De ervaring die ze met uiteenlopende bedrijven heeft opgedaan komt goed van pas in haar rol van toezichthouder. "Er liggen veel kansen; zowel om voor rioolwaterzuiveringen van waterschappen te gaan werken, als in de samenwerking met buurlanden. Maar het houdt wel een schaa sprong in en dat betekent een fundamentele verandering. Voor een relatief kleine organisatie is dat best wel ingewikkeld."

Kracht van collectiviteit

Binnen de Raad van Commissarissen heeft Bergkamp de portefeuille 'Overheden en communicatie'. Ze kijkt met een helikopterblik naar politiek-bestuurlijke aspecten van de zaken die in de Raad aan de orde zijn. De nieuwe commissaris wijst op het belang van collectiviteit en op de instandhouding daarvan. "Anders ben je geen gesprekspartner, kun je de kennis niet op niveau houden, noch goed functioneren op de markt."

Mr. Renée Bergkamp

De nieuwe directeur Vewin vindt dat de drinkwatersector het erg goed voor elkaar heeft. "Dat maakt mijn werk als lobbyist ook veel makkelijker. Hoe beter je het doet als sector, des te beter worden je belangen meegenomen."

REST NOG...

Column Hay Koppers

Kopgroep versterken

Nog niet zo lang geleden golden er allerlei restricties voor toepassing van neven- of tussenproducten afkomstig van (industriële) processen. De status van afvalstof was daaraan debet. Inmiddels heeft men ingezien dat voor veel reststoffen economisch zinvolle toepassingen voorhanden zijn. Het was dan ook een grote stap vooruit in de afvalstoffenwetgeving, toen er duidelijk onderscheid kwam tussen afval, nevenproduct en de einde-afvalstatus. Vanaf december 2010 zijn de Europese Richtlijnen hiervoor omgezet in de wetgeving van de lidstaten.

Reststoffen uit de drinkwaterbereiding met de status van nevenproduct zijn dus als (economische) goederen te beschouwen. Bovendien kunnen ze binnen Europa vrij

worden verhandeld volgens het EU-Werkingsverdrag. Nederland en Vlaanderen hebben hun eigen 'binnenmarkt' gecreëerd en kunnen desgewenst de reststoffen van de drinkwatersector ook afzetten tot (ver) buiten hun landsgrenzen. Andere EU-lidstaten zijn nog niet zover. Aan vergelijkbare reststoffen kleefde nog steeds het begrip 'afval' waardoor de ontwikkeling van een thuismarkt niet van de grond komt. Het zou goed zijn om de huidige kopgroep te versterken met landen als Duitsland en Frankrijk. Door samen te werken kunnen de West-Europese waterbedrijven een gezamenlijke markt creëren. De voordelen zijn talrijk: stabiliteit in afzet, economische voordelen en een zichtbare bijdrage aan verduurzaming van onze maatschappij.

Valorisatie vereist kennis van wet- en regelgeving

Kennis van de wet- en regelgeving is voor Reststoffenunie van levensbelang. Adviseur Aalke Lida de Jong van Reststoffenunie heeft er een dagtaak aan. "Mijn voorgangers zijn erin geslaagd om in de Europese Kaderrichtlijn Afvalstoffen de bijproductstatus verankerd te krijgen en vervolgens te onderbouwen dat kalkkorrels, kalkslib en waterijzer een bijproduct zijn. Daar plukken we nu de vruchten van, want bijproducten leveren veel meer op dan afval. Bovendien zijn er meer hoogwaardige toepassingsmogelijkheden zoals in glas en tapijt of om zwavel in biogas te binden."

"Er zijn veel beleidsonderwerpen en regelgeving die direct invloed hebben op onze bedrijfsvoering. Daarover moeten we zelf goed geïnformeerd blijven en alert reageren", aldus De Jong die nieuwe ontwikkelingen op de voet volgt. Zo is er nieuwe Europese regelgeving voor straling; daarin wordt grondwaterwinning aangewezen als aandachtssector vanwege mogelijke natuurlijke radioactiviteit in de reststoffen. Het lijkt er echter op dat dit in Nederland geen

Met kennis van zaken eerder welkom bij beleidsmakers

probleem is, er zit hier weinig natuurlijke radioactiviteit in het grondwater. "Wij zijn alert dat er geen systeem komt met meldingen en toezicht dat de recycling van onze reststoffen belemmert. Maar je moet er zelf achteraan en onderzoek gaan doen. Wanneer je zelf kennis hebt dan ben je eerder welkom bij beleidsmakers", weet De Jong uit ervaring. Zelf heeft ze tien jaar bij het ministerie I&M gewerkt aan regelgeving en beleid.

Adviseur wet- en regelgeving Aalke Lida de Jong

Verschillen in duurzaamheid

De activiteiten van De Jong gaan verder dan regelgeving alleen. "We willen reststoffen zo duurzaam mogelijk inzetten, maar we hebben nog onvoldoende indicatoren om de mate van duurzaamheid in kaart te brengen. Daar is steeds meer belangstelling voor bij de drinkwaterbedrijven, omdat ze dan beter een afweging kunnen maken tussen duurzaamheid en kosteneffectiviteit. We kunnen nu transportkilometers aangeven en hoeveel materiaal er wordt gerecycled of gestort. Maar we willen ook de verschillen in duurzaamheid van de diverse bestemmingen in kaart brengen. Je kunt je voorstellen dat de milieuwinst veel groter wordt naar mate je dichterbij grondstoffen kunt winnen of maken. Een voorbeeld is de inzet van waterijzer in biogasinstallaties. Dit vervangt ijzerchloride dat met een milieubelastend proces wordt geproduceerd."

Vicieuze cirkel

De afvalregelgeving blijkt regelmatig een belemmering voor hergebruik van grondstoffen en dus ook voor een circulaire economie. De afvalregels lopen net als de meeste wetgeving achter op maatschappelijke ontwikkelingen. De Jong legt uit waarom ze de grenzen van de regelgeving op moet zoeken. "Ik houd altijd de geest van de wet in het oog, de bescherming van mens en milieu. Maar bij de ontwikkeling van nieuwe en innovatieve toepassingen voor reststoffen zit de afvalstoffenregelgeving in de weg. Zolang er nog geen markt en een zekere afzet voor een reststof is, kan deze geen aanspraak maken op de status van bijproduct."

Goed geïnformeerd blijven en alert reageren

Bovendien mogen de meeste bedrijven de reststof die nog als afval wordt gezien niet gebruiken. Een vicieuze cirkel dus die innovatie tegenhoudt." De Jong merkt dat handhavers nog denken vanuit afval en een reststof niet als een product willen beschouwen. "Aan de andere kant doet de overheid erg haar best. Een voorbeeld is het Nutriëntenplatform waarmee ze de recycling van grondstoffen juist wil faciliteren."

Voorbeeld van de invloed van REACH op de prijsontwikkeling van geregistreerde bijproducten.

Bijproducten en REACH

In 2010 hebben de drinkwaterbedrijven in Nederland de REACH-registratie collectief opgepakt voor de bijproducten kalk en ijzer(hydr)oxide. Dit was duur en ingewikkeld maar binnen anderhalf jaar is de investering terugverdiend.

Waardevolle stoffen of producten die vrijkomen in een productieproces en die prima bruikbaar zijn als grondstof, mogen alleen als bijproduct worden verhandeld als ze voldoen aan vier criteria uit de Kaderrichtlijn Afval. Vervolgens verplicht de Europese Chemicaliënverordening REACH dat alle chemische stoffen die in Europa worden verhandeld geregistreerd zijn.

Vooruit kijken

Reststoffenunie ziet nog volop kansen om drinkwaterreststoffen opnieuw te gebruiken. "Zeker nu we ook diensten aan waterschappen gaan bieden, komen er meer mogelijkheden om binnen de waterketen de kringloop te sluiten", verwacht De Jong. Om die kansen te grijpen maakt Reststoffenunie met de drinkwaterbedrijven een toekomstvisie voor de keten van drinkwaterreststoffen. "We werken verschillende strategieën uit zodat de drinkwaterbedrijven kunnen kiezen wat het beste aansluit bij hun eigen ambities. De één geeft prioriteit aan kostenverlaging en de meest efficiënte bedrijfsvoering, terwijl een ander kan kiezen voor duurzaamheid en inzet in hoogwaardige producten", aldus de enthousiaste adviseur.

Colofon

Redactie
Hay Koppers
Willy Brouwer, Brouwer Communicatie Projecten

Productie
Skrebbel Communicatie

Vormgeving
Melding ontwerp enzo

Fotografie
Iris Wuijster, Willy Brouwer en eigen foto's van Desso en Waternet

Redactieadres
Reststoffenunie Waterleidingbedrijven B.V.
Postbus 1072
3430 BB Nieuwegein
030 – 60 69 721
info@reststoffenunie.com

www.reststoffenunie.com